

TREEF MAGAZINE

Nummer 15 Jaargang 2

mensen van om de hoek

‘Het is pas echt crisis als we allemaal onder de dekens liggen op de mansarde, met een petroleumstel waarop de oude kool voortpruttelt die we van het land hebben geraapt’

TREF

MAGAZINE

TREF MAGAZINE *over mensen van om de hoek*

Niemand wordt met een gebruiksaanwijzing van zichzelf, van de wereld of van het leven geboren en iedereen maakt er op z'n eigen manier toch iets unieks van. In het maandblad TREF tref je de persoonlijke verhalen van mensen van om de hoek. Zij vertellen wat hen beweegt en motiveert, en wat hun dromen en teleurstellingen zijn. Alles kan in TREF. Het tijdschrift biedt inzicht in de beweegredenen van onze buren en wil hierdoor het wederzijds begrip in de samenleving versterken.

TREF is fijn, maar nog klein. Wil je ons meehelpen groter te worden en een steentje bijdragen aan een begripvolle samenleving? Adverteer, sponsor, schrijf mee, deel uit, of draag bij. Samen maken we een verschil!

TREF Redactie:

Aureliavliinder 58
8016HC Zwolle
tel. 038-4653244
info@TREFmagazine.nl
www.TREFmagazine.nl

Aan TREF 14 werkten mee:

Mathilde van Hulzen, Janoh de Groot, Janneke Pelle, Marjolein Horstman, Bert Schoonhoven, Jenny Kamps, Frans de Jong, Kees Huis in 't Veld e.a.

Informatie, Inspiratie, Acquisitie

Janoh de Groot 0626-534403
janoh@TREFmagazine.nl

Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden gereproduceerd of vermenigvuldigd zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor persoonlijke of materiële schade, veroorzaakt door onjuiste informatie in de redactionele kolommen. Uitspraken van columnisten of geïnterviewden in TREF hoeven niet overeen te komen met de mening van de redactie.

TREF is gratis. Kijk voor de TREFpunten op TREFmagazine.nl. Een abonnement is mogelijk, je betaalt alleen de verzend- en administratiekosten: € 35,00 per jaar. Maak het betreffende bedrag over op bankrekeningnr. 656 003 413 t.n.v. Marijke Mosterman Journalistieke Producties onder vermelding van naam en adres, en je ontvangt TREF per omgaande.

TREF is een uitgave van Marijke Mosterman Journalistieke Producties en verschijnt 11 keer per jaar.

TREF uit? Gooi 'm niet weg. Spaar 'm, bewaar 'm of geef 'm door!

Zeur & Zanik hebben ook eens een communicatieworkshop gevolgd

Het gaat niet om wat er gezegd wordt, maar om wat er gehoord wordt.

Hallo?

zeurenzanik.nl

IN TREF 15:

ANNE

COR

DO

JOOST

RISJA

EN VERDER...

- De Terechte Kronkel 11
- Door het oog van TREF 15
- Amsterdam Outsider Art 16
- Vraag het Secretia 18
- Jenny's bespiegelingen 19
- Janneke's belevenissen 25
- Mathilde's Recept 26
- Puntenslijper 28

Het *IS* zoals het *IS*

Mathilde van Hulzen

Joost Backus (54) draagt graag opvallende kleding. Verder probeert hij zich te schikken in de doelloosheid van het menselijk bestaan, al gaat het niet van harte. De alledaagse werkelijkheid is een aaneenschakeling van banaliteiten, niet makkelijk als je eigenlijk groots en meeslepend wil leven. 'Ik heb geen toekomstplaatje meer in mijn hoofd.'

Een bruingeruite broek en jas over een blauw overhemd, met daarbij geruite sokken en een paar sportieve schoenen. Flitsende outfit!
'Ik ben altijd wat flamboyanter gekleed dan de gemiddelde Nederlander. Ruiten en de kleur rood, daar hou ik van. Dat past ook bij mijn sterrenbeeld, ik ben een ram. Met een 'p' trouwens. Een ramp dus.'

Hoezo?

'Nou, niet veel is gelukt. Ik ben niet zo'n afmaker. Mijn leven is niet groots en meeslepend geworden, zoals ik vroeger had gehoopt. De start was al niet geweldig; ik werd veel te vroeg geboren en de artsen dachten dat ik het niet zou halen. Ik heb drie broers en drie zussen, ik kwam elf jaar na de laatste. Mijn zussen vertellen regelmatig hoe ze destijds hebben staan huilen bij mijn couveuse en dat ik wel in een sigarenkistje had gepast. Afijn, in die couveuse zijn mijn hersens waarschijnlijk te warm geworden en sindsdien... is het zoals het is.'

In wat voor gezin ben je opgegroeid?

'Mijn vader had een eigen bedrijf, hij bouwde sorteermachines voor de groente- en fruitverwerkende industrie. Mijn moeder was huisvrouw.'

Kon je opschieten met je ouders?

'Met mijn vader kon ik het goed vinden. Hij was een man zonder fratsen. Maar de binding met mijn moeder is altijd heel slecht geweest. Misschien heeft het wel te maken met die twee of drie maanden waarin ik als baby alleen in het ziekenhuis heb gelegen. Maar ze had ook gewoon een te groot gezin. Ze was zeker geen blijde moeder. Later raakte ze verslaafd aan slaapmiddelen. Ik heb ooit van mijn zussen gehoord dat ze mijn moeder een keer een slaapkuur hebben gegeven in het ziekenhuis. Dat was in de vijftiger jaren, toen was dat mode. En toen was het hek van de dam. Iedere paar maanden ging ze twee weken plat, dan nam ze die pillen en was ze helemaal niet meer aanspreekbaar. Eén keer had ze de slaapkamerdeur afgesloten. Mijn vader en ik hebben met een koevoet de deur opengebroken. Ze was net achter de deur gevallen, helemaal van de wereld af. Dus de deur sloeg zo tegen haar hoofd aan...'

Maakte je je zorgen om je moeder?

'Nee. Op een keer was ze weer eens met haar duffe hoofd gevallen, ze lag onderaan de trap.'

JOOST

Toen ben ik gewoon over haar heen gestapt en naar school gegaan. Ik dacht: oh, ze heeft weer te veel van die snoepjes gegeten. Eigen schuld, dikke bult.'

Wie zorgde er dan voor het gezin?

'Mijn oudste zus. Die heeft erg onder die opgedrongen moederrol geleden. Zo'n eerste kind mag natuurlijk ook helemaal niks. Terwijl ik te horen kreeg: o ga je uit, nou kom niet te laat thuis en als je moet kotsen, ruim het dan alsjeblieft zelf op.'

Was je als kind ook al opvallend gekleed?

'Mijn moeder interesseerde het niet hoe ik eruit zag, mijn vader al helemaal niet. Die liep jarenlang in hetzelfde pak. Het was van 'hier, trek dit maar aan', oude rommel die ze ergens vandaan haalden. De vrouw van mijn broer heeft me eens meegenomen naar een wat betere winkel. Daar kocht ze een trui voor mij met een kameel voorop. Daar was ik superblij mee. Eindelijk eens geen troep!'

Dus van huis uit heb je niet veel decorum meegekregen?

'Mijn moeder kwam uit een redelijk nette familie en probeerde aanvankelijk om bij ons thuis ook die omgangsvormen in te voeren. Gedekte tafel, servetten bij het eten. Maar toen ik opgroeide, was het gewoon verschrikkelijk. Mijn vader at eerst zijn soep en dan in hetzelfde bord de rest van het eten, door elkaar geprakt, en dan snel, snel naar binnen schuiven want hij moest weer aan het werk. En dat speelde zich allemaal af in Venlo. Bah, vreselijke plaats. Maar ja, iedereen heeft wel problemen gehad. Je ouders zijn te religieus of te streng, of ze zijn maf. Ja toch?'

Wat versta je onder groots en meeslepend leven?

'Verwend worden in dure restaurants. Mooie auto's. Jezelf omringen met spullen van hoge kwaliteit. Savoir vivre, weten hoe te leven, zoals de Fransen zeggen. Misschien is het ook wel van de weeromstuit, met zo'n jeugd. Ik heb altijd gehouden van leven met wat meer 'eromheen'. En ik ben vaak in de contramine. Iedereen in het gezin rookte, ik niet. Op de middelbare school hield iedereen van popmuziek, ik hield van moderne, klassieke muziek.'

Doe je dat expres?

'Ach, een positieve verklaring zou kunnen zijn dat ik een paar jaar vooruit loop op de rest. Toen in de jaren zeventig die mooie oude panden werden vervangen door beton, vond ik dat al verschrikkelijk lelijk. Maar dat wil dan niemand horen. Nu zie je dat weer, dat gemeenten af willen van erfgoed. Ik vind dat een slecht idee. Beton geeft hele lelijke ruïnes.'

Wat ben je na je middelbare schooltijd gaan studeren?

'HBO analistenschool en na mijn dienstitijd HTS informatica. Maar ik ben nooit echt een goeie softwareontwikkelaar geweest. Dat is wel grappig, dat je iets kunt studeren en een diploma krijgt en er dan toch niet zo goed in bent. Dat merk je later als je gaat werken; ik had nooit genoeg geld voor een leuke levensstijl. Pas na jaren kreeg ik mijn eerste baan: systeembeheer bij het proefstation in de champignoncultuur. Daar hadden ze een zogenaamde minicomputer, ter grootte van een kleine koelkast.'

Vond je dat jammer?

'Best wel. Kwaliteit kost nu eenmaal wat. Tegenwoordig verkopen ze trouwens bijna alleen nog maar goedkope rotzooi.'

Hoe reageren mensen op jouw kledingstijl?

'Nederlanders zijn bekrompen, mensen vinden je meestal raar. Toen ik anderhalf jaar in Berlijn woonde, kreeg ik juist hele leuke, positieve reacties en complimenten. Daar houden ze wel van een beetje theater. Ze dachten soms dat ik acteur was, of iets met tv deed. Dat ik iets bijzonders was. Nou ja, ik ben ook wel een beetje hovaardig misschien. Ik bedoel dat ik me beter voel dan anderen. En dat die kleding een manier is om me te distantiëren van anderen. Bedenk ik me ineens.'

Had je een leuke tijd in Berlijn?

'Geweldig. De eerste week dat ik er was, heb ik een lezing gegeven op een bijeenkomst over duurzaamheid in de mode. De organisatie was laaiend enthousiast, ik kwam zelfs op de stadstelevisie en bij het stadstijdschrift op de cover. Zag ik mezelf bij iedere kiosk breeduit hangen. Mijn vijftigste verjaardag heb ik in Berlijn gevierd met een spetterend feest.'

Waarom kwam je weer terug naar Nederland?

'Mijn geld was op en het lukte niet om een betaalde baan te krijgen. Uiteindelijk is mijn eigen bedrijf ook opgeheven. Nu heb ik gelukkig weer werk, maar ik heb wel kunnen ervaren dat er niet veel mis hoeft te gaan in je leven om in de goot te belanden. Als je buffer op is, hoeft je maar een paar foute stappen te doen en je staat op straat. Maar echt crisis is het natuurlijk nog niet. Een crisis betekent dat we allemaal onder de dekens liggen op de mansarde, met een petroleumstel waarop de oude kool voortpruttelt die we van het land hebben geraapt. De huidige crisis is er omdat nog maar weinig mensen écht iets maken. De rest teert op de zak van burgers, bedrijven of organisaties. Die maken helemaal niks.'

Was je graag heel rijk geweest?

'Absoluut niet. Jaren geleden werd ik met mijn bedrijf uitgenodigd op een hele dure beurs in het Franse Cannes. Met een ontvangst op een jacht van een paar honderd miljoen, met dozen vol dure champagne tot aan het plafond en obers in livree. Het leek me een echte nachtmerrie, al die zorgen om dat bezit. Vreselijke bobo-feestjes. Kortom, het viel tegen.'

Hoe staat je leven er nu voor?

'Ik heb net een klein huisje gekocht in Venlo, dus daar woon ik voorlopig weer. En ik voel een zekere leegte. Religie zegt me niks. Ik heb nog tien jaar om wat van mijn leven te maken, want daarna volgt de aftakeling. Maar ik zie niets in het verschiep. Dus ik heb geen doel meer.'

DO

Ik heb gewoon *ONGELOFELIJK* veel **GELUK** gehad

Als Do Veltman ergens is, dan is ze er ook. Een vrolijke en prikkelende aanwezigheid. Ze laat het leven niet zomaar aan haar voorbij gaan, ze pakt het met beide handen vast. Do woont en werkt op de Warmonderhof. Ze doet daar de winkel en zorgt voor de studenten. Ze is dienstbaar en ze is bezig. De Warmonderhof is de enige middelbare beroepsopleiding die opleidt tot het biologisch dynamisch boerenbedrijf van Nederland. Do hoort bij de Warmonderhof en de Warmonderhof hoort bij Do. Ze leerde er haar man kennen toen ze zelf de opleiding deed, zo'n veertig jaar geleden. En al snel ging ze er werken als praktijkleerling tuinbouw. De Warmonderhof verhuisde naar de Flevopolder en Do verhuisde mee. Ze kreeg haar twee dochters en houdt zich bezig met het welzijn van 'haar' studenten. Drie ochtenden in de week doet ze de winkel.

Do neemt me meteen mee voor een rondleiding. Op het terrein het schoolgebouw met de klaslokalen. In het gebouw ook een zaal en een keuken die ruiken naar vrije school en pompoensoep. Zeventien woningen voor de voltijd-studenten. Een onderkomen voor de deeltijdstudenten die er ieder één nacht per week verblijven. Een kassencomplex waar zes leerlingen op de knietjes groenten aan het oogsten zijn. Een potstal met koeien. Een stal voor een paar imposante stieren. Een hok met kalmpjes. Een melkerij en sinds kort een kaasmakerij, een winkel en verderop nog een fruitteeltbedrijf.

Jonge dame

Als achttienjarige besloot Do om van school af te gaan. Ze zat toen in het laatste jaar van havo 5. 'Het was op 6 oktober 1973, een zondagavond. Ik vertelde mijn moeder dat ik besloten had om nooit meer naar de havo te gaan. Ik wilde iets in tuinbouw of sierteelt. Ik wilde juf worden en of naar de sportacademie. Maar in de ringen hangen op mijn veertigste dat zag ik ook niet voor me, dus koos ik voor de tuinbouw. Ik had in de bibliotheek al informatie over de Warmonderhof opgezocht en drie dagen later zat ik er. De school trok mij, de sfeer. Als kind had ik al een tuintje met radijsjes en had ik een boomkwekerijtje.'

De school

De school is opgericht in 1947, net na de oorlog in Warmond bij Leiden. Na twintig jaar verhuisde de school naar Kerk Avezaath bij Tiel. Eind 1993 verhuisde de school naar zijn huidige locatie bij Dronten in Flevoland. In Kerk Avezaath begon Do als leerling van de school, in die tijd was het nog internaat. Ze leerde hier ook haar man Leon kennen en samen gingen ze verder. Na haar eigen afstuderen begon ze als praktijkleerling tuinbouw. Dit deed ze tien jaar. Leon deed de veehouderij en akkerbouw. Eind 1980 moest het middelbaar onderwijs tenminste 600 leerlingen hebben, de school kon hier niet aan voldoen en besloot te fuseren en te verhuizen naar de polder. Het Groenhorst College uit Dronten neemt de opleiding voor haar rekening en Stichting Warmonderhof verzorgt het praktijkonderwijs en het wonen. De stichting is in feite een maatschap met een tuinder, akkerbouwer en veehouder.

Winkel

Do en haar gezin wonen hier vanaf 1993. 'Sinds 1978 was ik hier juf. Toen ik mijn kinderen kreeg ben ik er even uit geweest en daarna moest er een winkel komen, want er moest brood enzo voor die studenten komen. Het lag toen erg voor de hand dat ik die winkel zou doen. Maar ik wilde helemaal geen winkel doen. Ik had er helemaal geen zin in. Geld vind ik eigenlijk heel vervelend. In het begin liet ik iedereen minder betalen, nu heb ik vaste prijzen in de kassa, dat is makkelijker.' Do lacht. 'Ik ben niet echt zakelijk, maar goed, de winkel kwam op mijn pad en uiteindelijk vind ik dat het mijn redding is. Door de winkel heb ik contact met de buitenwereld. Ik ga naar winkeliersbijeenkomsten van de groothandel en daar doe ik net of ik mevrouw Heijn zelf ben.' Weer die lach. 'En omdat ik me altijd overal mee bemoei en ik de studenten het allerleukst vind, ben ik ook daarin gerold. We hebben 85 studenten en ik zorg dat ze gelukkig zijn. De combinatie met die studenten vind ik het allerleukst. Mensen vragen me weleens of ik die winkel niet in Dronten wil doen omdat ik dan meer mensen kan bedienen, maar dat wil ik helemaal niet. Die winkel hoort hier. Ik doe dat samen met studenten en dat vind ik leuk.'

Studenten

Die studenten vindt Do het allerleukst. 'Ik ben vierentwintig uur per dag voor ze beschikbaar. Ze zijn altijd welkom, ik zorg dat ze een kamertje hebben in een studentenhuis. Ze wonen hier met vijf in één huis. Daar hebben ze een gezamenlijke huiskamer en een eigen kamer. Er zitten hier zestienjarigen die anders nooit het huis zouden zijn uitgegaan. Voor die ouders is het fijn met zo'n juffrouw van het wonen. Ik deel de huizen in en de eerste twee à drie maanden loop ik door al die huizen heen. Ik drink hier een biertje en daar een wijntje of een kop koffie. Ik zorg dat ze gelukkig zijn, dat zie ik als mijn taak. Afgelopen zaterdagavond zat ik weer bij ze te barbecueën. Zo'n plan ontstaat spontaan en gelukkig nodigen ze me nog altijd uit. Ik weet wel mijn plaats, ik ga op tijd weer weg. Vroeger was ik de laatste die weg ging.' Een grijns. 'Ik zie er ook op toe dat het hier niet uit de hand loopt. Ik woon er natuurlijk middenin en soms sta ik midden in de nacht in mijn pyjama te roepen dat het stil moet zijn.'

Grenzen

De studenten hebben zich aan de regels te houden. 'Er mogen hier bijvoorbeeld geen drugs worden gebruikt. Ook niet in weekenden en ook niet thuis. Als ik dat ontdek, dan zijn ze wel de Sjaak. Dan liggen ze er gauw uit, daar ligt echt de grens. Samen met een leraar doe ik de intake, ze komen via ons binnen. Soms adviseer ik ze om eerst maar een jaar nog wat anders te doen. De leeftijden liggen van zestien tot zesentwintig jaar. De vooropleidingen lopen uiteen van vmbo tot twee jaar rechten en alles wat daar tussen zit. Dat zit dus allemaal in één klas. We streven naar de helft jongens en de helft meisjes en twintig procent komt uit het buitenland, uit Duitsland of België. En dan nog een enkele Engelse en er zit nu bijvoorbeeld een jongen uit Estland bij. Er zitten 85 tot 90 in de dagopleiding en 120 in de deeltijd. Die deeltijders heb ik niks mee van doen, dat zijn opleidingen als landbouw of landbouw en zorg, de zorgboerderijen dus. En dan hebben we sinds kort een nieuwe cursus stadslandbouw, dat is ook heel gewild. Dat is dit jaar gestart, daar zitten bijvoorbeeld mensen van gemeentes op. We zouden starten met zeven en het werden er twintig meteen.'

Machtige school

Do is vol van die school. 'Ik vind het een machtige school. De combinatie van wonen, werken en leren. Dat hebben die oprichters goed bedacht, dat is ijzersterk. De combinatie is goud waard, je zit altijd met mensen die hetzelfde doen. Aan tafel houden ze enorme discussies over wat ze gedaan hebben. Ouderejaars helpen ook de jongerejaars. Het is een gouden formule. Je vindt hetzelfde misschien in een pilotenopleiding of Nijenrode, die heeft dat ook. Ik vind het super. Soms word je er gek van en moet je even van campus, maar ze komen altijd weer terug. Er is een klas uit de tachtiger jaren, die gaan nog ieder jaar samen met vakantie met vrouwen en kinderen en soms tweede leg kinderen.'

Subtitel

De subtitel van de Warmonderhof is 'mens worden aan de landbouw'. 'Ik ga er niet vanuit dat al die 85 mensen boer gaan worden, dat is onzin, maar ze maken een waanzinnige ontwikkeling door. Er vertrekt hier niemand omdat ze het niet leuk hebben gevonden, maar soms omdat ze tot andere inzichten zijn gekomen. Ja, ze maken hier een leuke ontwikkeling door.'

Stellen

Haar man, Leon, leert Do kennen op de opleiding. 'Hij was een klasgenoot. Ik viel eerst op zijn scooter en later op hem. Veel stellen leren hier elkaar kennen en gaan dan samen verder. Door landbouw leren ze een heleboel. Doorzetten en kijken en handig worden, geduld hebben, wachten en afzien. Zo'n melkploeg bijvoorbeeld, dat is echt afzien. Om half zes moeten ze bij de koeien zijn, om half acht ontbijten en om half negen zitten ze dan in de les. 's Middags zitten ze weer bij die koeien en 's avonds moeten ze nog de kalfjes doen en in het weekend gaat het allemaal door. En dat doen ze dan vier weken lang. Als je hier een jaar zit, heb je alles minstens vier weken gedaan.

Dochters

Do en Leon krijgen twee dochters, 23 en 25 jaar geleden. 'Die meiden hebben een toptijd gehad hier. Altijd tussen de mensen, met een overalletje aan in de wei of tussen de koeien. Machtig, hoewel ze zelf zeggen dat het weleens moeilijk was dat er altijd die leerlingen waren en dat is ook zo, maar ze hebben ook altijd een vader en een moeder gehad die bereikbaar waren. Die meiden hebben me ook gered, samen met Leon. Zonder hem was ik toch, jaa... Hij is m'n anker en die meiden zijn dat ook.'

Kind kiest ouder

Do: 'Ik geloof er wel in dat een kind zijn ouders kiest en dat hebben ze dan goed gedaan. Voor mezelf is het heel goed geweest dat ik meisjes kreeg en twee zo verschillende en juist deze meisjes. Ze hebben mijn leven richting gegeven, maar ik denk dat ik het ook wel leuk gedaan heb voor ze samen met mijn man. Ik denk dat ze een goeie keus gemaakt hebben. Het zijn hele leuke meisjes.'

Haar ouders

Hoe tevreden is Do dan over haar eigen keuze voor haar ouders. 'Ja, geweldig, fantastisch. Ze leven niet meer, maar dat waren fantastische ouders. Mijn moeder was een sprankelende onafhankelijke geest. Ze kon alles en babbelde maar en rookte. Een heel leuk mens, ze deed soms wel overdreven, ze was wel echt aanwezig. En mijn vader was een hele leuke wijze knappe jongen, die was veel in het buitenland. Een hele leuke man, een leuke wijze kerel ja. Met die zeven kinderen van ze, dat was geweldig. En nog steeds met z'n zevenen hebben we het heel erg leuk. We hebben samen een vakantie-huisje in Domburg. Mijn moeder werd 70, toen werd ze ziek. Maar ze liet zich niet opereren. Ze wilde ook niet meer naar huis en ze wilde doodgaan onder een boom. Dat is ook gelukt, de volgende dag al. Mijn vader is vier jaar geleden overleden.' Op wie lijkt Do het meest? 'Ik lijk het meest op mijn moeder,

die duidelijke aanwezigheid. Dat vind ik ook wel lastig. Mijn moeder was wel veel wijzer denk ik. Ik had een leuke moeder, toen ik thuis kwam van 5 havo en ik wilde er nooit meer naar toe, dat vond ze machtig. Een prima idee.'

Volgend leven

Do: 'In mijn volgend leven ga ik in dingen beter worden. Ik ga alles weer net zo doen als dit keer maar dan beter. Bijvoorbeeld die winkel. Ik doe het nu vaak af met dat is m'n hobby of het moest, maar de volgende keer doe ik het beter. Ik denk nu: als je het doet, doe het dan goed. Ik heb vroeger ook gehockeyd, maar als ik meer getraind had, dan had ik misschien wel het Nederlands Elftal kunnen halen. Ook met golfen en pingpongen en squashen. Een volgend leven ga ik ook filmen en fotograferen. Dat doe ik nu ook, maar volgende keer ga ik echt ook het fototoestel helemaal willen begrijpen. Ik heb nu wel soms gemakzucht en luiheid. Daar ben ik te makkelijk in. Ik heb voor mijn dochter een studiebeurs gewonnen van 10.000 euro met het maken van een filmpje. Dus ik kan het wel, maar ik duik er niet in.'

Kijk voor meer informatie over de Warmonderhof op: Warmonderhof.nl

Toekomst

Zijn er ook plannen buiten de Warmonderhof? 'Die hadden we wel. Toen de school naar de polder ging hebben we even erover gedacht om samen een bedrijf te beginnen in Duitsland, maar toen we bedachten waar dat dan aan moest voldoen waren alle dingen die we wilden hier ook. Toen hebben we besloten om hier door te gaan. Als ik nu vooruit kijk blijf ik hier. Ik ben totaal ongeschikt geworden om nog een andere baan te doen. Maar als ik pensioen heb dan ga ik de polder uit, terug naar de zandgrond. Eerst wilde ik een leuk boerderijtje met vijf hectare grond, maar dat vind ik nu al teveel. Daarna dacht ik aan een hectare grond in het buitengebied. Maar daar ik moet eigenlijk ook niet aan denken. Ik wil eigenlijk ook in de buurt van een trein wonen. Ik ga eigenlijk nooit met een trein, maar de mogelijkheid moet er zijn. Ik wil niet afhankelijk zijn van man en auto. Ik denk wel dat ik in een heel raar gat val als het zover is.'

Op dat moment loopt Do naar het raam en zegt: 'Kijk, daar is mijn Leon, met Anna...'

ECHTE Amsterdammer

Minstens een- of tweemaal per jaar overkomt het me wel: dat me gevraagd wordt of ik 'een echte Amsterdammer' ben. Vaak wil men met die vraag niet meer dan er achter komen waar ik geboren ben; in dat geval blijkt de vraagsteller meestal zelf in Amsterdam ter wereld gekomen. Als ik -naar waarheid- vertel dat mijn wieg niet in Amsterdam heeft gestaan, is men dan onverbiddelijk: ik verdien het bijzondere keurmerk 'echte Amsterdammer' niet.

Soms vat men de term 'een echte Amsterdammer' wat wijder op: als je er maar lang genoeg woont en een paar eigenschappen vertoont die als 'typisch Amsterdams' worden gezien, dan mag je je toch 'een echte Amsterdammer' noemen. Flinke scheuten arrogantie en chauvinisme: 'echte Amsterdammers' kunnen niet zonder.

Onontbeerlijk voor de 'echte Amsterdammer' is natuurlijk ook een bepaald soort gevoel voor humor. Lik-op-stuk geven hoort daarbij; en je mag een ander best een beetje in zijn hemd zetten, als de scherpe kantjes maar verpakt blijven in een omhulsel van gezellige goedmoedigheid.

En dan de houding ten opzichte van werken: 'echte Amsterdammers' hebben er van nature een broertje aan dood: werken laten ze liever over aan die lui uit Rotjeknor.

Bepaalde eigenschappen toekennen aan mensen die in een bepaalde stad (of streek, of land) geboren zijn: ik ben daar niet zo voor.

In 1988 verscheen een boekje met een kleine tekst van Simon Carmiggelt, de in Den Haag geboren schrijver die het grootste deel van zijn leven in Amsterdam woonde. Ik ben zo brutaal om met instemming en met plezier te citeren:

'Wat is een echte Amsterdammer?

Een echte Amsterdammer, dat is zo'n prachtige, spontane kerel.

Hij ziet een kind in de gracht vallen.

Hij trekt zijn jasje uit.

Hij smijt het op de grond.

En hij springt dat kind na.

En terwijl hij bezig is dat kind te redden, komt er een tweede echte Amsterdammer.

En die tweede echte Amsterdammer steelt dat jasje.'

Aan dit stukje moest ik denken toen ik eens, op een warme zomerdag, twee heel verschillende ontmoetingen vlak na elkaar had. Nu moet u weten dat ik met mijn kleinste tweedehands boekwinkeltje ter wereld, een nietige oppervlakte in een binnen een instelling waar buitenlanders Nederlands kunnen leren.

Ik zat in het zonnetje te lezen, maar hield tegelijk in de gaten of ik iemand mogelijk informatie kon geven. Er kwam een mevrouw langs - ze keek met belangstelling naar de teksten op de affiches die op de ramen hingen. Ik sprak haar aan en vertelde: 'Dit is de School for Dutch, waar buitenlanders Nederlands kunnen leren en dit is...'. Maar ik kwam er niet aan toe iets over mijn boekwinkeltje te zeggen, want ze barstte los: 'O, wat geweldig! Buitenlanders Nederlands leren: heel belangrijk! Is dat gratis? Ik ben vrijwilligster bij het wijkcentrum hier om de hoek en ik geef elke maandagmorgen Nederlandse les aan buitenlandse vrouwen en we koken dan ook vaak samen en dat is heel lekker hoor en heel gezellig. En Nederlands leren is echt heel belangrijk voor je contacten en als je dat niet spreekt is het heel moeilijk om verder te komen. Als je wilt, kan ik wel meehelpen hoor, maar niet op maandagmorgen, want dan ben ik al in het wijkcentrum...' Een aardige, echt Amsterdamse mevrouw.

Nog geen uur later kwam een keurig geklede heer aan lopen, die ook even pas op de plaats maakte om te ontdekken welke instelling zich nu weer op deze plek had gevestigd. Ook hem sprak ik aan: 'Dit is de School for Dutch, waar buitenlanders Nederlands kunnen leren, en...'. Ik kwam niet verder, want hij schreeuwde mij in het gezicht: 'Buitenlanders Nederlands leren?! Oprotten motten die lui! Allemaal!' Hij spugde op de grond en beende weg, mij verbijsterd en ontdaan achterlatend. Een bittere, echt Amsterdamse meneer.

'Echte Amsterdammers': er zijn er die spontaan en eerlijk zijn, maar ook die geniepig en crimineel zijn; er zijn ruimhartige en warmbloedige Amsterdammers, maar ook die benepen en egoïstisch zijn; er zijn intelligente Amsterdammers, maar ook stompzinnige sukkels. Er zijn er die alles voor een ander over hebben en er zijn er die een ander het licht in de ogen niet gunnen. Sommigen kunnen overal wel om lachen; anderen hebben gevoel voor humor; en weer anderen zijn altijd chagrijnig en mopperen doorlopend.

Er zijn hufterige, asociale echte Amsterdammers en hartverwarmend lieve echte Amsterdammers. Er zijn keihard werkende Amsterdammers en er zijn er die het liever op hun gemakje doen, of die gewoon lui zijn...

Amsterdammers bestaan uit een enorme variëteit aan mensen. Dit geldt, denk ik, ook voor Rotterdammers, Hagenezen, Utrechtenaren, Wanneperveners, Tietjerksteradelers, Middelseburgers, Dokkumers, Schiedammers, Alkmaarders, Culemborgers, Zwollenaren en voor inwoners van Oss, Veendam, Hoogezand, Sappemeer en Oude- en Nieuwe Pekela.

Wedden dat 't ook geldt voor de plaats, als ik die al niet genoemd heb, waar u woont?

Wilt u het me laten weten als ik ongelijk heb?

Frans de Jong is de uitbater en eigenaar van antiquariaatje "De Terechte Kronkel", het kleinste tweedehands boekwinkeltje ter wereld, in Amsterdam.

Voor meer informatie: deterechtekronkel.nl

Of kijk op facebook: [facebook.com/deterechtekronkel](https://www.facebook.com/deterechtekronkel)

'ANNIE'

De OORLOGSJAREN

'Ik was aan het begin van de oorlog (10 mei 1940) bijna 18 en ik kan me van die eerste dag niet veel herinneren. Het kan zijn dat wij op die stralende dag in mei 's ochtends naar de lucht stonden te kijken naar de overvliegende vliegtuigen met parachutisten aan boord. Het is ook goed mogelijk dat we ons niet realiseerden dat we in oorlog waren. Wat was dat: oorlog? Wat gebeurde er dan? Wat werd je geacht te doen als het oorlog was? Nederland had al zo lang geen oorlog meer meegemaakt, we wisten niet wat ons overkwam.'

De inmiddels 90-jarige 'Annie' vertelt het verhaal vanuit haar kamer in een verzorgingshuis te Meppel waar ze al bijna vijftien jaar tot volle tevredenheid woont. Met het uitzicht op bomen, de spoorlijn en het Reestdal is de wereld elke dag in haar nabijheid; de krant, boeken en de televisie zorgen ervoor dat ze nog kan meepraten over grote en kleine gebeurtenissen. We hebben het over de oorlog, want de mensen die de periode 1940-1945 bewust hebben meegemaakt beginnen langzamerhand uit te sterven.

Begin van de oorlog

'Ik had vóór de oorlog mijn Mulo-diploma gehaald en omdat mijn ouders niet wisten wat ze met me aan moesten ben ik

van 'ANNIE'

naar de Huishoudschool gegaan om nog wat andere vaardigheden op te doen. Daarnaast had ik mij bekwaamd in boekhouden, steno en typen.

Ons gezin bestond uit vader, moeder en vijf kinderen waaronder vier meisjes, ik was de oudste dochter en scheelde een jaar met mijn oudere broer.

We hadden in 1940 geen gevoel van oorlogsdreiging, er werd thuis niet over gesproken en ik ging dagelijks naar mijn werk bij een kledingwinkel in Wolvega waar ik na afloop van mijn schoolloopbaan was aangenomen om administratieve werkzaamheden te verrichten.

Ik weet nog dat een man uit Wolvega op de dag van de Duitse inval tegen mijn vader zei: "Kunnen we de Duitsers niet tegenhouden? Ik heb nog wel een kar die we op de weg kunnen zetten". Zo naïef waren we.

De Duitsers kwamen vanuit het zuiden Wolvega binnen, namen het dorp bijna geruisloos in, plaatsten kanonnen in de tuin van de notaris tegenover ons en het leven ging door.'

Dagelijks leven

'In het begin van de oorlog veranderde er niet zoveel, pas later kwamen de beperkingen zoals spertijd, verduisteren en distributiebonnen. Ik had een tijdje verkering met een collega die als vrijwilliger werkte. Hij had een holle wandelstok waarin hij gouden tientjes verstopte. Op een bepaald moment vertrok hij naar Amsterdam en maakte via een briefje de verkering uit, hij schreef dat er in Amsterdam voldoende leuke meisjes waren.

Op een dag besloten de Duitsers dat het Franciscushuis voor bejaarden gebruikt moest worden als inkwartieringsadres. De ouderen werden voor een deel verplaatst naar de winkel van mijn werkgever, wanneer ze daar weer weggingen weet ik niet meer.

Vader werkte bij de Raad van Arbeid, tevens was hij kassier van de Boerenleenbank. Hij zorgde in zijn eerste functie onder andere voor uitkeringen. Tijdens de oorlog hield hij kantoor in het gemeentehuis.

Van schaarste was in Wolvega niet veel te merken, althans bij ons niet. Wij hadden boeren in de familie en kwamen via hen aan voedsel. Zelf hadden we een boomgaard en we ruilden het fruit tegen knollen, maar ook tegen zelfgemaakte pannen. Wel kan ik mij de surrogaatkoffie goed herinneren.'

Verzet

'Ik ben maar kort in het verzet geweest, van najaar 1944 tot en met april 1945. Ik was koerierster met als naam "Annie". Ik moest onder andere voedsel en kleding brengen bij een groep mannen die op een boot ondergedoken zaten, bekend als "De Bok". Ik ging dan op de fiets naar een boerderij aan het water, met een klein roeibootje werd ik overgezet naar de praam met kajuit. Daar gaf ik mijn spullen af en zo weer naar huis. Dat was gevaarlijk, maar ja, wat was gevaar? Je deed het gewoon, je dacht daar niet over na. Na de oorlog heb ik nog een herinneringstegeltje van "de jongens van de bok" gehad.

Als "Annie" ging ik ook regelmatig op de fiets naar Steenwijk om op een bepaald adres gegevens te halen. Deze gegevens hadden betrekking op het rijdend oorlogsmateriaal dat Friesland in- en uitging. Op het eerste adres dat ik kreeg ben ik nooit aangekomen. Ik ging 's morgens om half negen op weg. Ik fietste tussen de Blesbrug en De Blesse toen ik werd aangehouden door een man. Ik schrok en stopte. Bang hoefde ik eigenlijk niet te zijn, want ik had nog niets bij me. Hij zei me dat ik direct terug moest gaan, want het adres waar ik in Steenwijk naartoe moest was door de Duitsers overvallen en de mensen waren opgepakt.

Na verloop van een paar weken kreeg ik tijdens mijn werk bezoek van een mij onbekende persoon. In de paskamer haalde hij een zogenaamde Russische pas tevoorschijn. Deze keer was het een stuk roze vloeipapier dat in tweeën was gescheurd. Ik kreeg het ene stuk en het andere stuk was op het nieuwe adres dat ik in Steenwijk moest gaan bezoeken. Dit adres heb ik een paar maanden lang bezocht. De eerste keer dat ik kwam werd mij gevraagd naar mijn "pas" en naar een gouden kruisje dat ik altijd droeg. Toen ik beide voorwerpen kon tonen, werd ik binnengelaten. Ik kreeg de benodigde gegevens mee en stopte die in mijn sokken of beha.

Een andere keer merkte ik dat ik op de terugweg gevolgd werd door een Duitser. Dat begon al in De Blesse. Ik durfde niet naar mijn contactpersoon te gaan en daarom fietste ik maar door naar Oldeholtpade. Ik kende daar een boerin die naailes gaf.

Ik deed het voorkomen dat ik voor een naailes kwam. Ik zat net achter een tafel met naaibenodigheden, toen de Duitser het erf op kwam. Het hart klopte in mijn keel. Toen bleek dat de Duitser melk kwam halen was het gevaar geweken. Omdat ik steno had geleerd werd mij gevraagd berichten via de illegale radio op te nemen. Die radio stond achter het orgel in de gereformeerde kerk van Wolvega, dat was altijd een heel geworstel om daar bij te komen. Maar we zijn nooit gesnapt.'

Onderduiken

'Op een zeker moment kregen wij twee vluchtelingen in huis, twee jongens van ongeveer veertien jaar. Hoe vader en moeder die geherbergd hebben weet ik niet meer, wij kwamen met ons vijven al ruimte te kort.

Vader en mijn werkgever zaten in het verzet en af en toe werd het ze te heet onder de voeten en moesten ze tijdelijk onderduiken. Ik heb zelf ook een poosje niet thuis geslapen, dat was in de periode van mijn koerierschap, een van de koeriersters was opgepakt. Moeder heeft waarschijnlijk niet geweten wat vader en ik in het verzet uitspookten, er werd thuis niet over gesproken. Ik weet nog dat er materiaal van de ondergrondse in onze tuin is begraven, ook daar werd niets van gezegd. Mijn broer, die bang was om naar Duitsland te worden gestuurd om daar te werken voor de Duitse oorlogsindustrie, zat in een klein dorp buiten Wolvega ondergedoken.

Ik had de indruk dat de Duitsers in Wolvega niet zo fanatiek waren, het leven kabbelde over het algemeen rustig voort.'

Bevrijding

'Op 29 april 1945, Wolvega was al bevrijd, vierden mijn ouders hun 25-jarig huwelijksfeest, dat was dus nog vóór de algemene bevrijding van 5 mei.

Toen de Duitsers uit Wolvega waren vertrokken kwam er een massa mensen naar het gemeentehuis om de bevrijding te vieren, ook veel mensen die in de oorlog niet hun nek hadden uitgestoken. Ik kan mij niets herinneren van wraakoefeningen tegen NSB'ers en moffenhoeren, het ging ook nu allemaal heel rustig. In mijn beleving is de Tweede Oorlog een beetje aan Wolvega voorbijgegaan. Ik was jong, had mijn bezigheden, deed mee in het verzet en zag daar nauwelijks het gevaar van in, werd af en toe verliefd en accepteerde de oorlog als iets wat deel uitmaakte van de dagelijkse werkelijkheid.'

RISJA

Marie Henriëtte

STEEGHS

en haar

*caledoscopische
tijdsbeelden*

Risja Marie Henriette Steeghs bewerkt oude foto's op een dusdanige manier dat het lijkt alsof je in een grimmige sprookjesachtige contradiemansie bent terecht gekomen. Beelden van gene zijde, de plaats waar onze geest vandaan komt als we terug de baarmoeder ingaan en waar onze geest terugkeert als we ons stoffelijk lichaam terug verlaten. Het opknopen van een familie kan ook kunstzinnig uitpakken. Zoals iedereen wel een foto heeft van het gezin waar bijvoorbeeld je moeder in is opgegroeid. Netjes zittend op de bank, naast elkaar, onberispelijk gekleed of juist in een doordeweeks kloffie. Risja schrikt er niet voor terug om deze familie op te knopen in de zin van dat ze de hoofden afdekt met knopen. De familieband wordt geaccentueerd. De onderlinge verschillen zijn zichtbaar door het aantal gaatjes, het paarlemoer laagje of door de grootte en de kleur van de knoop. Oude zwart-wit foto's met een kartelrandje worden op deze manier inkijkjes in een vervreemde, psychedelische wereld. Een andere groep mensen krijgt kleurrijk beschilderde kleding aan. Effecten die het tijdsbeeld totaal vervreemden van ons realiteitsbesef dat we daarvan hebben. Gezichten vervormd opgaand in hun omgeving. Kinderen vervagen terwijl hun ernstig kijkende gezichtjes ons nadrukkelijk aankijken. Verwijtend, observerend, de kijker aan de andere kant een desolaat gevoel gevend. Vervlogen ogenblikken worden door Risja's manier van bewerken weer onderdeel van een geheel nieuwe communicatie met de aanschouwer van dit opmerkelijke werk.

Samenwerkend met de anonieme Familie Fotografen uit het verleden weet Risja als geen ander de aandacht te pakken met deze soms minuscule werkjes. Opgeplakte stoffen jurkjes en bloesjes of ingekleurde fragmentjes markeren de personen op de foto's, welke soms afgekaderd zijn met een kruissteekje of ander handgemaakt borduursel. Vervreemdend maar ook rakend in onze ziel, herkenning van wat opgeslagen zit in onze genen. Een Poëtische Vertelling, woordeloos opgetekend, klankbordjes die de dagelijkse storm in onze hoofden doen verstillen. Dat is wat deze vertelster voor mij zo bijzonder maakt.

Risja Marie Henriette Steeghs. Zelfs haar naam klinkt als een gedicht.

Bert Schoonhoven,
Galeriehouder *Amsterdam-Outsider-Art.nl*

In de maanden juni, juli en augustus kunt u deze Bijzondere Kunst komen bekijken bij Amsterdam Outsider Art

Foto's: Lilith Love

(On)gehoord

‘Cold hè?’ aldus de man met schort achter de Hollandse Haringkar op de Albert Cuijper tegen een clubje bemutste Amerikanen.

‘Mijn vrouw heeft door de crisis besloten zuiniger te gaan leven’, vertelde econoom Arnold Heertje op de netwerkbijeenkomst. ‘Eerst kocht ze elke dag een paar nieuwe schoenen, nu doet ze dat om de dag.’

‘Als de computer het wil, staat alles stil’, aldus NOS-verslaggever Kees van Dam over de paniek die uitbrak nadat mensen ineens niet meer bij hun virtuele banksaldi konden.

‘Hoe minder ik vind, hoe meer ik ontdek.’
Adriaan van Dis

‘Die draai ik in de schuur als ik de fietsen van de kleinkinderen repareer of met andere belangrijke klussen bezig ben’, zei de man die een stuk of tien LP’s aanschafte op de rommelmarkt. ‘Daar ben ik sinds mijn pensioen altijd te vinden. Als mijn vrouw de koffie klaar heeft, drukt ze op de elektrische bel die ik heb aangelegd.’

‘Voor welk goed doel is dat dan?’ vroeg de vrouw wantrouwend aan de collectant. En ze vervolgde: ‘Ik heb namelijk eens gegeven aan een joch dat kwam collecteren voor “Het Arme Kind”. En toen ik vroeg wie dat arme kind dan was, zei hij: “Dat ben ikzelf!” waarop hij hard wegende.’

‘Als ik later groot ben, word ik directeur van een positieve instelling’, twittert @CorrieBult

WANLIJNER

Er leiden vele digitale (om)wegen naar Rome

Zit u met een burgerlijkheidsprobleem?
Kampt u met ongewenste hokjesgeest?
Mail Secretia!

info@TREFmagazine.nl

Beste Secretia,

Enkele maanden geleden zijn mijn man en ik verhuisd naar het Friese Tzummarum. Mijn man is schrijver, een solistisch beroep, waardoor hij niet snel nieuwe contacten legt. Ikzelf werk in de bibliotheek dus ik ontmoet veel mensen. Nu vind ik dat mijn man moet gaan golfen bijvoorbeeld, of zich aan moet melden bij Plaatselijk Belang, of op een andere manier moet gaan netwerken, socializen als het ware, zodat we er wat sneller bij gaan horen. Maar hij wil niet. Wat kan ik doen?

Liefs, Maaike

Beste Maaike,

‘Lit ‘n minsk gewurde’, zeggen ze in Tzummarum zoals je misschien gemerkt zult hebben omdat jij er al zoveel contacten hebt gelegd. Dat betekent zoiets als: laat een mens z’n gang gaan, laat een mens in z’n waarde. Waarom moet je man doen waar ie geen zin in heeft? En trouwens: hoe zit het met jou? Ik maak me meer zorgen over jou dan over je man. Waarom wil je ‘erbij horen’? En wáár bij eigenlijk? Vraag je dat nou eens goed af. In welk hokje wil je en waarom? Is het je nooit opgevallen dat mensen die zo graag ergens bij willen horen meestal zelf niet goed in hun vel zitten? Dat zij in hun eentje onzeker zijn en een zeer zwak ik-besef hebben? Arme jij. Het is wellicht goed om te weten dat het actief ‘erbij gaan horen’ alleen maar averechts werkt. Zolang je er niet op uit bent ergens bij te horen, en gewoon doet waar je zin in hebt, word je veel sneller geaccepteerd. Kijk, en dan loop je de kans dat de mensen bij jou willen gaan horen. Dat is ook erg lastig, maar dat is weer een ander probleem.

Zeg, sterkte gewenst en de hartelijke groeten aan je man!

Secretia

MOEDERDAG

Je vraagt me of ik volgende week zondag kom
Het is dan Moederdag
Ik voel me voor het blok gezet
Eigenlijk wil ik niet komen
Ik heb de pest aan Moederdag
Ik heb er überhaupt de pest aan om bij je te komen
Mijn leven tot nu toe heb je verpest
Door je alcoholgebruik
Of eigenlijk je alcoholmisbruik

Iedere keer als ik bij je binnenkom zie ik het al:
Gedronken
Ik ruik het
De geur van alcohol
Ik hoor het aan je stem
Ik zie je verslonsde uiterlijk

Altijd weer je ontkenning
Jij hebt geen probleem
Ik, je dochter, zeurt
Ik maak problemen

Mam, ik zal je vertellen wat ik nodig heb
Een moeder die nuchter is
Een moeder die er voor me is
Een moeder op wie ik trots kan zijn
Een moeder die voor mij zorgt

Nu haat ik je vaak
Ik zie je onverzorgde uiterlijk
Ik zie een vervuild huis
Jij staat centraal
De drank staat centraal

Alle hulp heb je afgewezen
Door jou ben ik uit huis gegaan
Door jou heb ik geen jeugd gehad
Snap je nu dat Moederdag
Voor mij geen Moederdag is?

Toch mam
Droom ik nog steeds
Van een goede band tussen ons
Samen winkelen
Een goed gesprek

Mam
Jij kunt ervoor zorgen dat Moederdag
Ook echt Moederdag wordt
Zoek hulp mam
Doe het voor jezelf
Doe het voor mij

*Jenny Kamps is deskundige
op het gebied van wonen en werken
met zwerfjongeren*

RENOVATIE

Cor Stam heeft het flink voor z'n kiezen gehad in zijn leven. Zijn dochttertje overleed op elfjarige leeftijd aan leukemie en ook de daarop volgende scheiding van zijn vrouw en overige drie kinderen was zeer traumatisch. Een tijdlang was hij verbitterd en teleurgesteld en liep hij als een zombie rond. Maar inmiddels krabbelt hij weer op. Terwijl hij zijn huis renoveert, renoveert hij als het ware ook zichzelf. 'Luctor et emergo', is zijn credo. En 'carpe diem'.

CO

Cor Stam (62) woont in een prachtig, zestiende-eeuws herenhuis in de mooie binnenstad van Kampen. Nou ja 'wonen'... het is momenteel meer een vorm van bivakkeren. Want het pand ondergaat een flinke renovatie. Op de eerste verdieping zetelt de eigenaar. Daar bevindt zich in één ruimte de zitkamer, de keuken en de slaapkamer. De hoge etage ademt sfeer. De inrichting is stijlvol, er snort genoeglijk een houtkachel en twee honden liggen gezellig te slapen. Onder het genot van een lekker kopje koffie, vertelt de gastheer zijn verhaal.

Groots in haar denken

Het leven van Cor is getekend door de ziekte en het overlijden van zijn dochter Shifra, elf jaar geleden. Ze was drie jaar oud toen leukemie bij haar werd geconstateerd. Acht jaar later, na

talloze behandelingen, moest ze de strijd opgeven. Shifra werd niet ouder dan elf jaar. 'We ontdekten dat er wat aan de hand was toen ze nog maar een hummel was', vertelt Cor. 'Ze was een tener popje, ze had randen onder de ogen en zakte soms zo door de benen. We dachten eerst dat het jeugdreuuma was, maar toen we uiteindelijk via familie in het Wilhelminaziekenhuis in Utrecht terecht kwamen, zag de kinderarts meteen dat het leukemie was. Dan zak je door de grond.' Shifra kreeg chemokuren, eerst negen maanden intensief, daarna moest ze regelmatig naar het ziekenhuis. 'Ze was heel bewust met alles bezig. Als ze weer naar het ziekenhuis moest, zag ze op tegen de behandeling, maar even later was ze de dokters alweer aan het natspuiten en gekke dingen aan het doen. Zo levenslustig en strijdvaardig. Op een gegeven moment was ze zover dat ze geen intensieve behandeling meer nodig had. Maar na twee jaar kwam het terug. In totaal heeft ze achtmaal een recidive gehad.' Ondertussen werd in de strijd tegen de ziekte alles aangegrepen. 'We zijn naar Mexico geweest, waar Shifra werd behandeld met magnetische straling. We hebben stamceltherapie geprobeerd. We zijn naar een orthomoleculair arts geweest, waar ze antioxidanten en vitamines en dergelijke kreeg; allemaal natuurlijke middelen. Ze had er baat bij, maar de ziekte was te agressief. Toch denk ik nog steeds dat we dankzij die therapie een aanvulling hebben gekregen op Shifra's tijd hier op aarde. We spraken met haar wel over de dood, maar ik kon geen afscheid nemen. Ik kon het niet over mijn hart verkrijgen om de strijd op te geven, om me er bij neer te leggen. En Shifra deed dat zelf ook niet. Ze wilde heel graag leven, en ook kinderen krijgen. Ik heb ook nooit gemerkt dat ze bang was voor de dood. Wel heeft ze bij de begrafenis van mijn moeder heel lang naar haar gekeken in de kist. Wie weet wat er toen in haar omging.' Nadat Shifra in oktober met al haar familie en vrienden haar elfde verjaardag had gevierd, overleed ze op 6 november 2001. De begrafenis met koets was groots en indrukwekkend. Cor is emotioneel, maar ook heel trots als hij aan z'n dochter denkt. 'Shifra was zo'n levenslustig, innemend en verstandig kind. Ze was klein qua postuur, maar groot in haar denken.'

Als een zombie

Na acht jaar lange intensieve verzorging van Shifra en de emotionele impact van haar overlijden bleek het huwelijk van Cor en zijn vrouw geen stand te kunnen houden. 'Een paar maanden na de begrafenis vertrok mijn vrouw', vertelt Cor. 'Ongemerkt groei je dan toch enorm uit elkaar. We zijn een paar jaar eerder nog wel naar een psychiater gegaan, maar dat had niet veel vruchten afgeworpen. Ze vertrok middenin de nacht zonder dat ik wist waarheen en voor hoe lang, en toen ze na een paar dagen terugkwam was ik zo teleurgesteld en gefrustreerd dat ik zelf tijd alleen nodig had om de boel weer op een rij te krijgen. Het resultaat was verwijten over en weer die uitmondten in een machtsstrijd en uiteindelijk een onherstelbare verwijdering, ook van mijn zonen. Dus stond ik alleen, ik had helemaal niets meer. We hadden in Kampen samen vijf huizen, een peuterspeelzaal, een bed & breakfast gehad. Maar alles brak onder mijn handen af. Mijn leven, mijn toekomst, het stond allemaal op z'n kop. Ik wilde Shifra vasthouden, ik wilde haar niet kwijt. Ik had zoveel tijd met haar doorgebracht, maar ineens was alles weg. Ik heb jaren als een zombie rondgelopen, ik zong niet meer, ik had geen radio aan. Ik zat dagenlang alleen maar met een verrekijker naar de vogels in de boom te kijken. Ik was zo verbitterd, zo kwaad, zo teleurgesteld, ik kon er niet over uit. In 2005 zijn we officieel gescheiden en in 2007 vertrok mijn ex-vrouw met onze andere dochter naar Suriname, waar ze vandaan kwam.'

Redelijk rustige jeugd

Het leven van Cor verliep tot de ziekte van Shifra alles op de kop zette redelijk rustig. Hij groeide op in Kampen. 'Geboren en getogen', vertelt hij. 'Mijn hele familie bestaat uit Kampenaren, hoewel ik een voorvader uit Frankrijk heb, die met het leger van Napoleon was meegekomen en een vrouw uit Hindelopen trouwde. En van mijn vaders kant heb ik nog blauw bloed op de een of andere manier.' Cor had een gezellige jeugd, met zijn drie broers en twee zusters. 'Mijn vader was laborant, mijn moeder zorgde voor ons. Ze kwam uit het Leger des Heils. Mijn opa van vaders kant was voorganger van de Kellerkerk, een heel zware kerk.'

R

Keller was een eigen kerk begonnen; hij was uit de Hervormde Kerk gezet omdat hij mensen vanaf de kansel aanwees: "Ie goan noar de helle, ie goan noar de helle, ie goan noar de helle." Mijn opa kon zich wel vinden in zijn leer. Als er een gast aan tafel kwam, bad hij: "Heer, wij hebben hier een zondaar aan tafel zitten." Mijn oma, zijn vrouw, bezigde een ander geloof, ze waren het niet eens met elkanders leer. Als ze elkaar op zondag tegen kwamen wanneer ze elk uit een andere kerk kwamen, wendde hij z'n hoofd af en zei niets: "groet niet wat te linker of te rechter zijde van u komt". Mijn oma liep wel eens van tafel af. "Hij slug weer door", zei ze dan. Maar ik vond het wel een hele leuke opa, ik had totaal geen moeite met hem. Hij was ook wel gek met mijn moeder, al zeiden ze van de mensen van het Leger: "Die goan met een gesteulen hemel de helle in". Mijn ouders zijn in de hervormde kerk getrouwd en ik ben hervormd opgegroeid. Ik heb me altijd wel in de verschillende religies verdiept. Toen ik een jaar of achttien was, kwam ik via een oom van mij in contact met de Noorse Broeders, dat was een soort heiligingsbeweging. Aan de ene kant sprak de openheid en oprechtheid van die mensen me aan, maar aan de andere kant waren ze heel stijf met hun lange rokken, wijde broeken, lange haren en hoofdbedekking. Later kwam ik in contact met de oude Dominie Glashouwer van de EO, die toen net opgericht was. Zo ben ik bij The Burning Candles terecht gekomen die vaak bij de EO optraden, een van de eerste gospelgroepen van Nederland. Dat was geweldig. We traden op televisie op, maakten platen en gingen op tournee.'

Op zoek naar de waarheid

Cor is geïnteresseerd in religies en bijvoorbeeld de manier waarop verschillende geloofsovertuigingen de figuur van Jezus interpreteren. Toen hij in de twintig was, vertrok hij voor enkele maanden naar Israël, waar hij in een kibboets werkte. 'Na de kibboets ontmoette ik mijn vrouw. Zij was joods en we waren allebei geïnteresseerd in het jodendom. Ik ben geen jood, maar ik mag graag naar de joodse omroep kijken. Laatst zag ik iemand met een kippen, een keppeltje, in het park lopen, en daar raakte ik mee in gesprek. Toen het begon te regenen, zijn we thuis verder gaan praten over vragen als waarom Yeshua niet de messias kan zijn volgens de joden.' Cor denkt diep over dat soort kwesties na. 'Ik vraag me ook af of de messiasgedachte van het christendom wel juist is; wat Jezus en wat god wordt toegedicht. En hoe het komt dat het christendom een heidense godsdienst is geworden. Er zit heel veel Romeinse invloed in: Constantijn heeft de zondag

ingesteld bijvoorbeeld. De pesach is als belangrijkste feest afgeschaft. De joden werden overal buiten gehouden en de rabbijnse leerstellingen werden weggeschoven. Wat ik wel jammer vind, is dat je volgens de joden een licht moet zijn voor de heidenen en voor hen moet openstaan, maar je komt de synagoge haast niet in. Dit soort zaken heeft bij mij van alles teweeg gebracht. Daar praatte ik met die man over. Het was een mooie ontmoeting, net als de Kamerling uit Morenland en de Emmaüsgangers. Ik ben hongerig naar kennis. Ooit had ik in Rome kennis gemaakt met een groep katholieke christenen. Daar kon ik ook goed mee praten. Al met al heeft het geloof me altijd heel erg geïnteresseerd. Maar ik wil niet alles klakkeloos aannemen, ik wil de dingen onderzoeken op een geschiedkundige manier, zonder het religieuze sausje. Ik ben op zoek naar de waarheid.' Cor gelooft in een god. 'Maar ik heb wel een tijd gehad waarin ik dacht: god, waar ben je. Als je iemand zo bezoekt, met een overleden kind en een uiterst traumatische scheiding...'

Niet alleen vroom praten, maar ook doen

Terug naar Cor's jeugd. Op de lagere school bleef hij twee keer zitten. 'Ik moest steeds naar een vakantiekolonie van zes weken, omdat ik in bed plaste', vertelt hij. 'Dat was vreselijk. Elke ochtend moest je naar de directrice om te vertellen hoe de nacht was verlopen. De laatste keer heb ik wel twee weken lang hele dagen alleen op een kamer moeten liggen omdat ik niet zindelijk werd. En je moest steeds rusten, je moest veel eten, je moest aankomen. En je moest op één zij liggen en mocht je niet omdraaien. Traumatisch.' Toen Cor van de lagere school kwam ging hij aan het werk. Eerst bij een elektriciteitszaak en toen bij een stoffeerder. 'Ik schaamde me omdat ik niet verder geleerd had. Daarom ben ik na de Kibboets naar de Sociale Academie gegaan, terwijl ik in de gehandicaptenzorg werkte. Ik dacht: je moet niet alleen vroom praten, maar ook vroom doen. Ik koos bewust voor een niet christelijke academie. Dat beviel goed, al was het ook confronterend omdat je veel moest reflecteren en leren om naar je zelf te kijken. We kregen twee zonen, met wie we naar Curaçao vertrokken om in de zending te werken, maar dat beviel niet. We werden er niet geacht na te denken, maar klakkeloos bevelen op te volgen en dat is niets voor mij. In september gingen we erheen, in december waren we alweer terug. We hadden ons oude huis verhuurd, dus we kochten een nieuw huis. Daarna kregen we onze twee dochters. We waren reislustig, eigenlijk wilden we wel graag weer naar het buitenland, door de ziekte van Shifra kon dat echter niet. Ik werkte toen bij een schippersinternaat,

maar ik heb gebruik gemaakt van een afvloeiingsregeling voor ouderen door de omstandigheden. Ik verhuur een aantal appartementen aan hele leuke huurders en ik heb een Bed & Breakfast. Ik kan financieel gezien net overleven. Al het geld dat ik over hou, stop ik in de verbouwing van dit pand.'

Na afbraak weer opbouw

Cor gelooft nog wel, of wel weer, in het leven. 'Carpe diem is mijn motto. En luctor et emergo, ik worstel en kom boven. Ik stond op een gegeven moment weer op. Ging met vrienden naar het cabaret. Ik had mensen om me heen aan wie ik heel veel heb gehad. Er was zoveel gebeurd in mijn

leven, ik was zo ontredderd. Maar op een gegeven moment zie je dat je er doorheen moet komen, dat je er weer wat van moet maken en dat je het geluk in jezelf moet zoeken. Dat is een proces. Na afbraak weer opbouw. Ik ben niet alleen mijn huis aan het opbouwen, maar ook mezelf. Ik ben niet zoekende, ik ben niet meer cynisch of verbitterd, ik ben gewoon weer benieuwd naar wat er op mijn pad komt. En inmiddels ben ik ook wel weer blij met wie ik ben.'

Kijk voor meer informatie over Cor's Bed & Breakfast op: www.dezilverenkarper.nl

RECEPT:

RAGOUT MET NIERTJES

Ons gezin woonde in een klein huis met een riante tuin. Zelfs nu zie ik in mijn dromen mijn vader nog wel eens in de tuin werken. Ook als ik het geluid van een grasmaaimachine hoor, zie ik gelijk mijn vader weer in onze tuin. De geur van gemaaid gras geeft me nog steeds het gevoel van geluk. Mijn lagere schoolperiode in Aalsmeer is een mooie tijd geweest.

Ik was een jaar of tien en op zaterdag werd er bij ons rond lunchtijd altijd iets bijzonders gemaakt. Je moet dan denken aan wit brood met een gebakken eitje. Wit brood was toen nog echt een traktatie. Of een tosti uit het tosti-ijzer, heel spannend om te zien! Of een boterham met niertjesragout. Deze ragout werd geserveerd als een zeer luxe en lekker broodbeleg. Helaas viel het mij en mijn broertje Paul tegen. Wij vonden ragout met niertjes gewoonweg niet lekker.

Als je bij ons thuis iets niet lustte, werd dat je niet in dank afgenomen. Na een aantal aansporingen om het te proberen, niet te zeuren en door te eten was het uit. Je moest met bord en al in de keuken gaan staan en verder eten. Dit is ons een aantal keer overkomen met de niertjesragout. Wij hadden een speciale manier gevonden om dit probleem op te lossen. De pedaalemmer was geen optie; het deksel maakte een piepend en akelig geluid. Maar we gaven niet snel op: de stukjes nier werden in onze sokken verstoppt. Gewoon even omslaan en ertussen proppen. Het maakte geen geluid en het was zo gefikst. Je at de rest van de boterham met ragout gewoon met lichte tegenzin op en ging terug naar de woonkamer om daar van je ouders een compliment te ontvangen. Na het eten gingen we buiten spelen op het pleintje en natuurlijk de sokken legen!

Het recept van mijn lieve moeder Annie

Laat de nier tot aan de bereiding in water staan. Breng haar met ruim schoon water aan de kook. Giet het water af zodra het kookt, spoel de nier af met koud water. Breng haar opnieuw met schoon water en zout aan de kook, laat in ongeveer drie kwartier gaar worden. Laat de nier afkoelen. Snijdt haar in kleine stukjes.

Snipper een ui en bak hem zachtjes in een klontje boter tot het lichtbruin kleurt. Voeg 40 gram bloem en een scheutje bouillon toe. Maak er een dikke saus van. Laat de saus even doorkoken. Breng het geheel op smaak met tomatenpuree, peper, zout en gehakte peterselie. Doe nu de niertjes erbij.

Namens mijn moeder: smakelijk eten!

Hanneke van Zon

LIJN

“Goeiemiddag!”

Ik grijp nog even de post mee uit de brievenbus en ga het appartement in.

“Wie daar?” vraagt een deftige stem.

“Ik daar!” zeg ik opgewekt. “Janneke!”

“Ah, Janneke, jij komt koffie zetten?” vraagt ze verrukt. Ze heeft er zin in.

De koffie pruttelt en ik ga even bij haar zitten.

“Wil je een bonbonnetje?” vraagt ze.

Ik sla beleefd af en mompel nog iets over afvallen.

“Maar je bent toch niet dik?!” roept ze geschrokken uit. “Meisje, je hoeft echt niet aan de lijn te doen! Je bent mooi zoals je nu bent!”

Ik bedank haar en we praten wat over tevreden zijn met je uiterlijk en de invloed van de media hierop. Dan pakt ze het stapeltje post. Twee brieven en een postordercatalogus.

“Dit vind ik zo’n fijne winkel,” zegt ze, terwijl ze me het modeblad laat zien. “Ik bestel er vaak een bloesje of truitje.”

Ik blader het boekje wat door en laat haar een willekeurige pagina zien.

“Kijk! Dit bedoelde ik net. Ziet u? Die dames hebben allemaal maatje 36!”

“Ja,” zegt ze, niet begrijpend waarop ik precies doel, “mooie dames hoor.”

“Maar je ziet nooit eens vrouwen met een maatje meer in dit soort bladen. Altijd maat 36,” leg ik uit.

Ze kijkt me eens goed aan.

“Welke maat heb jij eigenlijk?”

“Dat wisselt,” aarzel ik, “maat 40, soms 42.”

“O.” Even is ze stil. “Dan moet je toch maar niet dikker worden.”

*Janneke Pelle werkt in zorg en horeca,
is koorpianiste, recenseert theatervoorstellingen
en geeft elke week Nederlandse les aan een
inburgerende leeftijdgenote.*

Bovenal houdt ze van mensen en hun verhalen.

Hierover schrijft ze op weblog.theefiets.nl.

LEKKER en GOEDKOOPT

avondeten met vier personen

voor minder dan 50 euro per week!

HANDIGE WEETJES

Tip: koop alleen aanbiedingen bij je vaste winkel. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat wie meerdere winkels afloopt voor aanbiedingen, uiteindelijk duurder uit is. Dat komt omdat je telkens wordt verleid om nóg iets in je kerretje te gooien, ook al stond dat helemaal niet op je lijstje.

Tip: koop verse kruiden bij kleine Turkse supermarkten, daar krijg je veel van goede kwaliteit voor weinig.

Tip: stel jezelf voor dat je geld in de vuilnisbak gooit, telkens als je brood, groenten of fruit of ander voedsel weg doet. Hou daarom elke vrijdag 'klikjesdag', en eet bijvoorbeeld alle verse groenten op die nog in de koelkast liggen.

Tip: er is niks mis met een gebakken ei op geroosterde boterhammen als avondeten, zolang je flink wat groenten erbij serveert.

Tip: zet denkbeeldige oogkleppen op als je de kassa nadert. Daar liggen vaak de duurste soorten snoep en koek en zogenaamde 'aanbiedingen' verleidelijk uitgesteld. Negeren!

Tip: supermarkten doen er alles aan om ouders via hun kinderen meer te laten kopen. Laat kinderen dus thuis of maak ze duidelijk dat je niet van je boodschappenlijstje afwijkt in de winkel. Beloon kinderen voor goed gedrag met een leuke activiteit, zoals even samen voetballen of naar het speeltuintje.

Minder inkomen, hogere uitgaven? Dan zit er maar één ding op: bezuinigen. Beknibbelen op vaste woonlasten is vaak moeilijk en afscheid nemen van de auto niet altijd een optie. Maar hoeveel boodschappen je doet, heb je zelf in de hand. Wat je nodig hebt, is een plan (boodschappenlijstje en weekmenu), het vaste voornemen om niet meer dan een vastgesteld bedrag uit te geven en de motivatie om je daaraan te houden.

In TREF een weekmenu voor 4 personen, voor minder dan € 50,00 euro, inclusief boodschappenlijstje en vier recepten. De overige drie maaltijden zijn niet moeilijk te bereiden. Eet smakelijk! Mathilde

Maandag: pastasaus met hamreepjes, crème fraîche en broccoli
Dinsdag: Thaise curry met kip en aardappelen
Woensdag: met uien gebakken hamlappen, sla en aardappelpuree
Donderdag: vegaburgers met couscous en tomatensalsa
Vrijdag: omelet met gebakken aardappelen en sperziebonen
Zaterdag: visfilets in tomaten-paprikasaus
Zondag: hamburgers met champignons en bloemkool

Boodschappenlijstje

2 kilo kruimige aardappels € 1,04 (€ 2,59 voor 5 kilo)
1 kilo vastkokende aardappelen € 0,80 (€ 3,99 voor 5 kilo)
500 gram broccoli € 1,00
1 kilo sperziebonen € 3,70
1 bloemkool € 2,00
3 paprika's, rood, geel en groen € 1,35
2 pakjes gemengde sla € 1,30
3 uien € 0,30 (€ 1,00 voor 1 kilo)
6 stevige tomaten € 2,50
1 komkommer € 0,39
4 lente-uien: 1,00
1 bosje verse peterselie € 1,00
2 bakjes champignons € 1,58
6 vrije uitloopeieren € 0,99
Crème fraîche € 0,49
Melk € 0,59
Spaghetti € 0,99
2 kilo Pandan rijst € 3,50 (€ 35,00 voor 20 kilo bij de toko)
Pak couscous (500 gram) € 2,00
300 gram hamreepjes € 2,78 (aanbieding)
400 gram kipfilet € 2,79 (aanbieding)
500 gram hamlappen € 2,19 (aanbieding)
4 vegaburgers € 3,38
500 gram kabeljauwfilet € 5,79
500 gram hamburgers € 2,79 (aanbieding)
2 Turkse knoflookworstjes € 1,65 (6 voor € 4,95, bij de Turkse supermarkt)
kruidenpasta masman curry (toko) € 1,20
100 ml santen (toko) € 1,29
1 pakje gepureerde tomaten € 0,39
250 gram groene olijven € 1,00

Totaal: € 49,99

Maandag: Pasta, saus met hamreepjes en crème fraiche

Ingrediënten: 1 gesnipperde ui, 300 gram hamreepjes, restje witte wijn of kwart bouillonblokje, Italiaanse tuinkruiden (evt), 1 bekertje crème fraiche, peper en zout

Bereiding: Fruit de gesnipperde ui in een eetlepel olie zacht. Voeg de hamreepjes toe en bak even mee. Doe het restje witte wijn of 1,25 dl water met een kwart bouillonblokje erbij en de Italiaanse kruiden. Laat even pruttelen. Roer de crème fraiche door de saus, maak af met peper en zout en meng de saus door de warme pasta.

Dinsdag: Thaise curry met kip en aardappelen

Ingrediënten: 400 gram kipfilet, kruidenpasta masman curry (toko), 1 pakje santen (100 ml), 100 ml water, 600 gram vastkokende aardappelen

Bereiding: Zet eerst de aardappels op en laat ze ongeveer 12 minuten koken. Snij de kipfilet in blokjes. Braad ze aan in een beetje olie. Roer ze pas om als ze vanzelf loslaten van de bodem van de pan; ze zijn dan lekker bruin. Voeg de kruidenpasta toe en bak 2 minuten mee. Doe de santen en het water erbij en laat zachtjes sudderen. Voeg de aardappels toe en laat ze gaar worden in de saus. Serveer er rijst en sperziebonen bij.

Donderdag: Vegaburgers met couscous en tomatensalsa

Ingrediënten: 4 vegaburgers, 400 gram couscous, 4 tomaten, 4 lente-uien, verse peterselie, citroensap uit flesje (optioneel), (olijf)olie, peper en zout, komkommer

Bereiding: Bak de vegaburgers op laag vuur. Doe de couscous in een ruime kom, giet er kokend water op tot 1 cm boven het oppervlak van de couscous. Sluit de kom af met een bord en laat minstens 5 minuten staan. Snij de tomaten in kleine stukjes, de lente-uien in ringetjes en de verse peterselie in stukjes. Doe bij elkaar in een kom, voeg citroensap, olijfolie, peper en zout toe. Roer door elkaar. Snij de komkommer in plakjes. Roer de couscous rul met een vork.

Zaterdag: Visfilets in tomaten-paprikasaus

Ingrediënten: 500 gram kabeljauw, 2 Turkse knoflookworstjes, drie kleuren paprika's in reepjes, 2 tomaten in stukken, 1 pakje gepureerde tomaten, 200 gram groene olijven, peper en zout

Bereiding: Kook de Pandan rijst. Bak de knoflookworstjes in een pan zonder olie. Voeg de paprika's toe en bak 5 minuten. Voeg de tomaten toe, de tomatenpuree en de olijven. Breng de saus aan de kook, draai het vuur laag en leg de vis op de saus. Leg een deksel op de pan. Draai na 4 minuten stoven de stukken vis voorzichtig om en stook nog 3 tot 5 minuten. Serveer met rijst.

Jantje

Toen Jantje 's morgens bij het ontbijt
Verschrikkelijk hard moest niezen
Was ma meteen de kluts al kwijt
Jan kreeg het voor z'n kiezen

Want Jantjes moeder -'t moet gezegd-
Was echt een hypochonder
Dat gaf dus -anders uitgelegd-
Bij niezen veel gedonder

Bij hoesten was 't ook altijd raak
Jan's moeder ging dan gillen
Het was gewoon niet in de haak
Jan zou graag anders willen

Maar moeders zijn zoals ze zijn
Dat niezen moest verdwijnen
De dokter vroeg: 'waar zit de pijn?
Gebruik je medicijnen?'

Hij keek in Jantjes neus en oor
en klopte op zijn knieën
Hij lichtte Jantjes longen door
En zocht naar allergieën

Hij luisterde naar Jantjes hart
En checkte ook zijn tenen
Hij draaide Jantjes hoofd een kwart
En voelde aan zijn benen

Toen rug en bips en arm en mond
En keel in orde bleken
Toen werd de keuring afgerond
Want alles was bekeken

'Zo Jan', zei toen de dokter blij
'Je bent gezond, mijn broeder!
Hebt nergens last van volgens mij,
Alleen maar van je moeder'.

Puntenslijper

